

А. В. Бараноўскі

ВІЦЕБШЧЫНА

ў дзяржаўна-тэрытарыяльным уладкаванні
Савецкай Беларусі (1919–1924 гг.)

УДК 94(476.5)“1919/1924”

ББК 63.3(4Бел)61

Б24

*Рэкамендавана да друку Вучоным саветам Інстытута гісторыі
НАН Беларусі (праатакол ад 31.10.2023 г. № 10)*

Рэцэнзенты:

доктар гістарычных навук, дацэнт М. У. Смяховіч
доктар гістарычных навук, прафесар У. Е. Снапкоўскі

Выданне падрыхтавана ў рамках выканання Дзяржаўнай праграмы навуковых даследаванняў на 2021–2025 гады «Грамадства і гуманітарная бяспека беларускай дзяржавы» (навуковы кіраўнік – акадэмік, доктар гістарычных навук, прафесар А. А. Каваленя), падпраграмы № 1 «Гісторыя» (навуковы кіраўнік – кандыдат гістарычных навук, дацэнт В. Л. Лакіза), задання 12.1.3 «Гісторыя Беларусі ў канцы XVIII – першай чвэрці XXI стагоддзя» (навуковы кіраўнік – доктар гістарычных навук, дацэнт М. У. Смяховіч, намеснік навуковага кіраўніка – кандыдат гістарычных навук С. А. Трацяк).

Бараноўскі, А. В.

Б24 Віцебшчына ў дзяржаўна-тэрытарыяльным уладкаванні Савецкай Беларусі (1919–1924 гг.) / А. В. Бараноўскі. – Мінск : Беларуская навука, 2024. – 176 с. : іл.

ISBN 978-985-08-3108-8.

У манаграфіі праведзена комплекснае даследаванне месца і ролі Віцебскай губерні ў дзяржаўна-тэрытарыяльным уладкаванні Савецкай Беларусі. Ахарактарызаваны змены адміністрацыйна-тэрытарыяльнага падзелу губерні, якія адбываліся на працягу 1919–1924 гг. Адлюстраваны асаблівасці працэсу вяртання часткі тэрыторыі Віцебскай губерні ў склад БССР у 1924 г. На аснове ўпершыню ўведзеных у навуковы ўжытак архіўных дакументаў вызначаны дакладныя лініі дзяржаўнага размежавання паміж БССР і РСФСР на віцебска-вельжскім, віцебска-невельскім і полацка-себежскім участках.

Спадзяемся, выданне будзе карысным для навукоўцаў, супрацоўнікаў музеяў, настаўнікаў, крэатываў, студэнтаў і навучэнцаў – усіх тых, хто цікавіцца гісторыяй беларускай дзяржаўнасці.

УДК 94(476.5)“1919/1924”

ББК 63.3(4Бел)61

ISBN 978-985-08-3108-8

© Інстытут гісторыі НАН Беларусі, 2024

© Афармленне. РУП «Выдавецкі дом
«Беларуская навука», 2024

НАЦЫЯНАЛЬНАЯ АКАДЭМІЯ НАВУК БЕЛАРУСІ
Інстытут гісторыі

А. В. Бараноўскі

ВІЩЕБШЧЫНА

ў дзяржаўна-тэрытарыяльным уладкаванні
Савецкай Беларусі (1919–1924 гг.)

(да 100-га года ўз'яднання Віцебшчыны з Беларуссю)

Мінск
«Беларуская навука»
2024

ЗМЕСТ

Прынятыя скарачэнні	4
Уводзіны	5
Глава 1. Гістарыяграфія і крыніцы	10
1.1. Гістарыяграфія	11
1.2. Крыніцы	23
Глава 2. Тэрытарыяльнае ўладкаванне Віцебскай губерні ў студзені 1919 г. – снежні 1923 г.	29
2.1. Змены ўнутрыгубернскага тэрытарыяльнага падзелу ў студзені 1919 г. – лютым 1922 г.	31
2.2. Змены ўнутрыгубернскага тэрытарыяльнага падзелу ў сакавіку 1922 г. – снежні 1923 г.	46
Глава 3. Праблема дзяржаўнай прыналежнасці Віцебскай губерні (студзень 1919 г. – люты 1924 г.)	61
3.1. Падыходы кіраўніцтва РСФСР і БССР да дзяржаўнай прыналежнасці Віцебскай губерні	62
3.2. Пазіцыя губернскіх уладаў у вырашэнні пытання дзяржаўнай прыналежнасці Віцебскай губерні	84
3.3. Стаўленне насельніцтва да працэсаў змен дзяржаўнай прыналежнасці Віцебскай губерні	105
Глава 4. Уз'яднанне Віцебшчыны з БССР і праблема дзяржаўнай прыналежнасці Веліжскага, Невельскага і Себежскага павеатаў	120
4.1. Скасаванне Віцебскай губерні і адміністрацыйна-тэрытарыяльнае ўладкаванне вернутых у склад БССР тэрыторый у сакавіку–ліпені 1924 г.	121
4.2. Перадача трох паўночных павеатаў у склад Пскоўскай губерні ў красавіку–маі 1924 г.	136
4.3. Афармленне паўночна-ўсходняй мяжы БССР у красавіку–маі 1924 г.	145
4.4. Спробы вяртання Веліжскага, Невельскага і Себежскага павеатаў у склад БССР у 1926 і 1928 гг.	157

Навуковае выданне

Бараноўскі Аляксандр Віктаравіч

**ВІЦЕБШЧЫНА Ў ДЗЯРЖАЎНА-ТЭРЫТАРЫЯЛЬНЫМ
УЛАДКАВАННІ САВЕЦКАЙ БЕЛАРУСІ (1919–1924 гг.)**

*У афармленні шмуктытулаў выкарыстаны фотаздымкі
з фондаў Дзяржаўнага архіва Віцебскай вобласці.*

Рэдактар *Н. А. Сіманова*
Мастацкі рэдактар *У. У. Дамнянкоў*
Тэхнічны рэдактар *В. А. Ткачова*
Камп'ютарная вёрстка *І. У. Счаснюк*

Падпісана да друку 01.03.2024. Фармат 70 × 100¹/₁₆. Папера афсетная. Друк лічбавы.
Ум. друк. арк. 14,46. Ул.-выд. арк. 12,5. Тыраж 300 экз. Заказ 35.

Выдавец і паліграфічнае выкананне:

Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства «Выдавецкі дом «Беларуская навука».

Пасведчанні аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца, вытворцы,
распаўсюджвальніка друкаваных выданняў № 1/18 ад 02.08.2013,
№ 2/196 ад 05.04.2017. Вул. Ф. Скарыны, 40, 220084, г. Мінск.